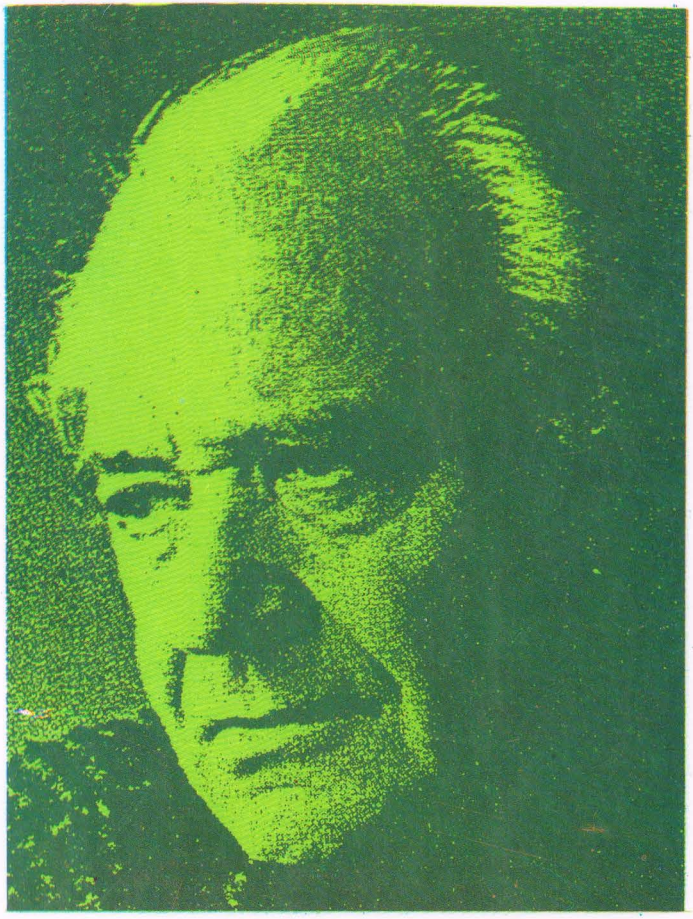
toplu şiirleri dizisi 3

RIFAT ILGAZ

yaşadıkça

çınar yayınları

3
RIFAT ILGAZ
yaşadıkça

RIFAT ILGAZ

YAŞADIKÇA - ŞİİRLER

ISBN 975-348-034-2

5. Basım (3000 adet)

Kasım 1992

ÇINAR YAYINLARI

Prof. K.İsmail Gürkan Cad.
Hamam Sok. Yavuz Han 2/2
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: 512 23 59 & 513 95 45
Fax: 512 23 59
Bu kitabın yayın hakları
ÇINAR YAYINLARI' na aittir.

Dizgi: **Çınar Dizgi Servisi**
Baskı: **Doyuran Matbaacılık**
Kapak Baskı: **Ketenci Matbaacılık**
Cilt: **Esra Mücellit**
Kapak Düzeni: **Aydın Ilgaz**

RIFAT ILGAZ

YAŞADIKÇA

İÇİMİZDEN BİRİ

İÇİMİZDEN BİRİ
KAHVELER, GAZETELER
MISTABEY
SENİN NEYİN EKSİK?
SARIÇİZMELİ
BİZ TAŞRA MEMURLARI
GEÇ AZİZİM GEÇ!
BİZİM KASABAMIZ

İÇİMİZDEN BİRİ

Eli değnek tutar tutmaz
Çoban oldu;
Sardılar sırtına bazlamayı.
Onaltı yıl güne verdi karnını,
Onaltı yıl koyun güttü, kavalsız.
İnsanlardan ağayı tanır,
Adını bilmez sorarsan,
Hayvanlardan Karabaş'ı
Günü yetti, bıyığı bitti,
Okundu künyesi,
Gitti, davulsuz zurnasız.

KAHVELER, GAZETELER

Kimini vurguncu yaptı 39 harbi,
Kimini karaborsacı.
Laf olur diye dost çayı içmeyenler,
Mahkemelik oldu rüşvet yüzünden.
Gaz fişi, ekmek karnesi derken
Kimler karışmadı ki piyasaya.
«Kimini sefil etti 39 harbi,
kimini şair etti.»
Beni de gazete tiryakisi.
Dadandık kahvelere ajans yüzünden,
Bir bardak ıhlamur bedeline
Yeni nizamdan demvuran yazılar okuduk
Düştük eli kalem tutup da
Eli silah tutmayanların peşine,
Cenk meydanlarını dolaştık.
Denizler geçtik, dağlar aştık,

Gün oldu kırıldı kanadımız,
Kaldık çöllerde.
Gün oldu, Ural'lardan vurup
Ulaşmak istedik Kızılelma'ya.
Yürüdük şehir şehir,
Bir de ne görelim,
Arpa boyu yol gitmişiz!
Düşenin dostu mu olur,
Zafer nerde, biz orda:
«Meserret»te kurtardık Sıvastopol'u,
«İkbal»de girdik Berlin'e,
Atikali kahvesinde patladı
Atom bombası.
Pes dediler, bir yaz akşamı
Şehzadebaşı'nda Japonlar,
Çektik zafer bayrağını kapıya!

MISTABEY

Kaşın gözün mü oynuyor,
A Mıstabey,
Bana mı öyle geliyor?
Nevrin döndü, süzülüverdin.
Gözümüz yok,
İşlerin yolunda doğrusu,
Çıkmadı senin gibisi Safranbolu'dan
Bugüne bugün
İki fırın sahibisin,
Senin düşünmek neyine?
Haramiler mi çevirdi kervanını,
Gemilerin mi battı Karadeniz'de?
Hele bak,
Fiy yemiş güvercin gibisin.
Senin ne derdin olur, a Mıstabey,

Ceza kestilerse Çemberlitaş'taki fırına,
Hacı ne güne duruyor tezgâhta,
Bilirsin, postu vermez ele...
Hele düşündüğün şeye bak,
İpe çekmezler ya adamı
Ekmeğe kül karıştırdı diye;
Şükür bulduğumuza bu kadar...
Yoksa küreğin sapı yüzünden
Başı belaya mı girdi
Saraçhane'deki Rıza'nın?
Kolay değil fırın işletmesi
Cadde üstünde...
Kesersin bir karış küreğin ucundan
Olur biter...
Rıza mı çekecek eziyeti,
Çeksin kerata,
Şeytan azapta gerek...
Bunlar gelir geçer, Mıstabey,

Üzülmeye değmez.
Çok düşkündün havadise eskiden,
Kaçırmazdın ajansları...
Ne meydan muharebeleri vermedin,
Şu kahvenin ortasında,
Moskova'yı kaç kere fethettin.
Sana ne oldu bu günlerde
Radyoya kulak vermez oldun.
Seninkiler ne hale gelmişler
Tası tarağı toplamışlar Bulgarya'dan
Bırakmışlar Varşova'yı geride,
Topyekün kaçıyorlarmış!
Boş oturmamışlar Mıstabey
Ne fırınlar yapmış herifçioğulları,
Senin fırınlar halt etmiş yanında,
Kapısından girilir
Bacasından çıkılırmış...

Yaşamadı, Mıstabey,
Sana dokunmayan yılan
Bin yıl yaşamadı!
Ne o, dalıp gittin, Mıstabey,
Nargilen kül bağlamış!
Neden yorgunsun böyle,
Neden kulakların böyle düşük?
Boş durduğun yok anlaşılan!
Ne parçalar geldi geçti elinden
Bu karne çıkalı;
Sonunda düştün mü bu çirkefe?
Sen ne dersen de, Mıstabey,
Yaşın kemalini bulmuş,
Bu senin dişine göre değil!
Ama Huy çıkar mı can çıkmayınca!
Sakar öküz titretirken kuyruğu
Varıp başucuna sormuşlar,
Nedir son sözün diye;
Deri mi yüzün de demiş, atıverin

Sarı ineğin üstüne...
Biliriz, eski kulağı kesiklerdensin,
Ne söylesek fayda yok,
Arpadan olacak anlaşılan
Atın ölümü!
Hem düşün, Mıstabey,
Sen evli barklı adamsın,
Dile düştün mü Safranbolu'da
İki paralık olur itibarın!
Hani ahbapların ağzında
Bakla da ıslanmaz oldu.
İt değil ki kapatasın ekmekle
Şunun bunun çenesini.
Söz de ele vermişsin sakalı,
Doyurmuşsun gözünü

Kürkten bilezikten yana...
Şimdi de tutturmuş haspamız
Başımı sokacak ev isterim diye...
Tutkunsun, vereceksin ister istemez;
Gülü seven katlanır dikenine...
Ne yapalım,
Taş attın da kolun mu yoruldu,
Bağışla gitsin Fatih'tekini!
Amaaan, Mıstabey,
Bunlar kara kara düşünmeye değmez,
Tazelensin hele nargilen,
Bak keyfine!

SENİN NEYİN EKSİK?

Boyun bosun yerinde,
Omuzların adam akıllı geniş.
Uykusuz bırakır şu pazular
On sekizindeki kızı.
Kaç para eder,
Usta bir makastar elinden çıkma
Bir kat esvabın yok, çivide asılı,
Şöyle işten çıkınca giyecek;
Keyfince ısmarladığın
Bir çift ayakkabın yok!
Boşta mısın, hayır!
İşin ıvır zıvır iş mi?

Kim demiş!
On saat ayak üstünde
Dizlerine kara su iner.
Yaz demez, kış demez,
Savurursun balyozu
Kan ter içinde.
Bekârsın, delikanlısın,
Yıkanmış ütülenmiş iki gömleğin
Niçin olmasın?
Topkapılım ,Tatar Ali'm,
Soyun Bitpazarı'nda,
Giyin Bitpazarı'nda!

SARIÇİZMELİ

A benim, bağrı taşlı,
Gözü yaşlı Mehmet Ağam!
Evin kimin evine yakındı,
Tarlan kimin tarlasına?
Senin karı sağdı o zamanlar,
Ağa'nın karısı ölmüş;
«İşte böyle Mehmet Ağa!»
Bir ipin, bir kuşağın mı kaldı,
Üstü açık köyün Mehmet Ağası!
Nicesin,
İçgüveysinden hallice mi?
Bilir misin neyin nesisin,
Efendimizsin, rivayete göre,
Çarıklı erkân-ı harbimizsin...
Kurnazlıkta yokmuş üstüne,
Tilki bilmezmiş bildiğini!

Nerelerde bulur seni arayan,
Bu yaz Çukurova'da mısın,
İncirde mi, üzümde mi,
Yoksa yeraltında mısın, Kozlu'da,
Karabük'te misin?
Sanma ki yitirdik izini,
Künyen kütüklerimizde kayıtlı,
Adın tahsildarın defterinde;
Kolay kolay kurtulamazsın elimizden!
Hoşsun, babacan adamsın,
Türküler düzeriz senin için,
Destanlar donatırız yüzünü görmeden,
Lafını ederiz kürsülerde.
Sen de çıkarma bizi gönülden,
Bağrı taşlı,
Gözü yaşlı Mehmet Ağam.
Sarıçizmeli'm!

BİZ TAŞRA MEMURLARI

Kamyondan indiğim gün,
Tanıttılar kahve arkadaşlarımı,
İlk çayı kaymakamdan içtim,
İlk sigarayı tapucudan.
Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın diye,
O akşam oynadık ilk prafayı,
Kapiği beş kuruştan.
Yemekten sonra çalındı
En güzel plak şerefime!
Dert yanarken gazetelerden
Dört günlük diye en yenisi,
Almaz oluverdik elimize.
Bir kasabanın da bulunur kendine göre
Taze havadisi;
Akşama doğru,
Selâmi Efendiyi dinle yetişir!
Çok geçmeden bizim de karıştı
Dedikoduya adımız

Benim de merhabasını kolladıklarım oluyor
Yer gösterip kahve ısmarladıklarım.
Bile bile yenildiğim de oluyor
Bizim muhasebeciye;
Maaşımız vilâyet bütçesinden,
Pamuk ipliğine bağlı mesken bedelimiz
Geçinmeye geldik!
Girince İhsan Efendi,
Şöyle bir doğrulacaksın ister istemez,
Biz seçmezsek de mutemedimizdir.
Defter açmışız dükkânında,
O bilir tutarını maaşımızın,
Başkandır yüzde yüz bu seçimde,
Arkası dağ gibi kaymakama dayalı.
Kapı bir komşumuzdur,
Kurtarır bizim sokağı çamurdan,
Hiç olmazsa köşe başına
İki fener olsun astırır.

Kaymakam hoşsohbet adam,
İyi Bektaşi fıkraları bilir.
Hoşlanmasak da güldürür bizi,
Karışmaz girdisine çıktısına kimsenin,
Bayılır horoz dövüşüne.
Cami avlusunda kazanılmış,
Ne ünlü dövüşler biliriz!
Kendi havasında Burhan Bey,
Dayanamaz peynirli pideye;
Kimin yoğurdu kaymaklı,
Kimin yağı kekik kokar,
Ona sor!
İşinin ehli adamdır severiz,
Esnafa yıkım olmadan,
Ayırır akla karayı...
Şunun şurasında kaç kişiyiz ki,
İşte geldik gidiyoruz,
Ne çıkar kötülükten!

Gördün mü sorgu hakimini,
Dünya umurunda değil,
Nesine gerek elin beş keçisi.
Piket tam meslek oyunu
Kim demiş dut yemiş bülbül diye
İşte çözüldü dilinin bağı,
Yüzlük kâğıt var elinde...
Bu kahvede geldi Bekir Efendi'nin
Emeklilik emri...
Çok iş var daha onda.
Kim ne derse desin, aznifte yok üstüne
Bayılır dört koluna bu oyunun.
Nargilenin marpuçu bir elinde,
İşte öbüründe domino taşları.
Sor, eliyle koymuş gibi bilir,
Düşeş kimdedir...
Hele bak, bir domuzluğu var,
Hem dübeşe yirmi beş yazdıracak.

Hem bağlayacak dört başı.
Kolayına mı usta oldu
Tavlada ormancımız;
Altınla ödedi her pulunu teker teker,
Kendi kapısından iyi bilir, Se-yek kapısını.
Plaka tutmasına
Hesab-ı cariden fazla yatar aklı
Banka Müdürü'nün.
Hani Veznedar da yabana atılmaz
Bakma para sayarken,
İki de bir süngere yapıştığına,
Sen hüneri kâğıt düzerken gör!..
Kahveden yönetir Nüfusçu'muz
Doğumla ölümü.
Can ciğerdir Doktor'la;
Şüphelidir yediklerinin ayrı gittiği.
Başkâtibin çayı kıtlamadır,

Kaymakam'ın gözünün önünde,
Çay bardağında çeker konyağı,
Yudum yudum çaktırmadan;
Küçük yer, söz olur!
Hacizde olsa gerek İcracı,
Bugün de bulunmadı yoklamada,
Hesabına çek iki çizgi daha,
Kaldırır.
Köylere çıkmış olacak,
Havalar da soğudu,
Hayvanı çift heybelidir,
Benzinsiz çıkılmaz yola.
Hele dönsün, bir âlem yaparız
Komutan'ın evinde;
Yeni plaklarımız da var.
Heybeler boş dönecek değil ya,
Kızarmış iki tavuk olsun bulunur,
Arpalıktan dönüyor!

GEÇ, AZİZİM, GEÇ!..

Biz de yaşarız, azizim,
Yaşamaya gelince, biz de yaşarız ama,
Olmuyor cebimizden kattığımızla eğlenmek,
Gönlümüzden katalım,
Varlıklı kişileriz neşeden yana.
Pazarımız hoş mu geçecek,
Şart değil Büyükada, Heybeli;
Çok bile gelir kayığı Hristo'nun:
Sekiz arşın iki karış,
Kız gibi Cibali yapısı.
Bir işaretimize bakar
Çıkmazsa balığa, alesta,
Aylardan temmuz, günlerden pazar;
Yenikapı açıklarındayız...
Bırakın Hasan geçsin küreğe,
Utandırmaz bu kollar sahibini.

Kabarmaz bu avuçlar
On ikisinden beri nasırlıdır.
Fazla külfet istemez,
Bol sigaramız olsun,
Köfte, ekmek, domates yeter.
Karımız, sevgilimiz yanımızda,
Başaltında şarap testisi...
Dedik ya bugün pazar
Belki bir genç arkadaşı
«İlk defa güneşe çıkardılar»,
İsteriz bütün dostlar aramızda olsun;
Kiminin Hanya'dan gelir selamı,
Kiminin Konya'dan.
Sandalımız geniş değil, ne çare,
Gönlümüz kadar.
Ne yapalım, bol şarabımız var ya,
Onların sağlığına içecek;

Gün ola harman ola!..
Anlarız biz de bu işlerden,
Elimiz değdi de okşamadık mı,
Şu «pür hayal» saçları?
Kim istemez «yâr»i uyutmasını «sine»de
Batan güne karşı,
«Bâde» içmesini «Yâr eli»nden?
Gözü kör olsun feleğin,
Gelecekten umudumuzu kesmedik,
İçimiz öylesine ferah...
Son kadehlere doğru sorsun,
Sesi en güzelimiz bizden:
«Gam, keder ne imiş?»
Yontulmamış sesimizle cevabı hazır:
«Geç, azizim, geç!»

BİZİM KASABAMIZ

Ortasındayız memleketin,
Uzak değiliz Ankara'dan
Yakınız yakın olmasına;
Gelen olmaz,
Halimizi gören olmaz.
Asfaltmış yolları boydan boya,
Lambalar yanarmış dizi dizi.
Büyük laflar eden
Büyük adamları varmış.
Dayalı döşeli apartmanlarında
Seçme insanlar yaşarmış,
Yaşarmış yaşamasına.
Ama sokaklarında bizim kasabanın
İdare lambası yanmaz,
Göz gözü görmez, tozdan dumandan

Oysa ki belediyemiz vardır,
Kavga dövüş seçtiğimiz
Belediyesinde meclisimiz vardır,
Vardır var olmasına.
Kerpiçtir evlerimiz,
Yatarız ahır sekisinde
Bir yanımızda karımız, çocuğumuz,
Bir yanımızda çiftimiz, çubuğumuz.
Tezek yakarız odun yerine;
Saç üstünde saman yakarız,
Gaz yerine.
Düğün olur, dernek olur,
Kâzım'ın gırnatasında aynı hava:
«Ankara'nın taşına bak»...
Bir toprağımız vardır bize dost,

İki ağız buğday verir,
Ama ne buğday
Ambarlar almaz, gömeriz.
Yıl olur tohumluk kalmaz elimizde,
Tarla gider, tapu gider.
Uğraş, didin altımızda hasır yok,
Sen gel de işin çık içinden:
«Tarla mı kesekli, biz mi kaçamıyok?»
Fakılı'ya tren gelir Kayseri'den,
Biner gider işsiz kalan köylümüz.
Bulgur gider, pekmez gider elimizden,
Ankara'dan emir gelir,
Nutuk gelir.
«Nevurek, hemşerim, nevurek.
Ağlayak da gözden mi olak,
Dövünek de dizden mi olak.»

BİRAZ DAHA SABIR!

BİRAZ DAHA SABIR!
SANATORYUMDA
GECE NÖBETİ
BURUNSUZUN OĞLU
DOĞUM KOĞUŞUNDAN ÇIKIŞ

BİRAZ DAHA SABIR!

Gözünü yıldırmasın karakış
Altında sağlamca yatağın,
Hastanede sıran var.
Ne kaldı ki şurada,
Ekim, Kasım, derken Aralık
Sabrın tükenmezse eğer,
Heybeli'desin bahara doğru.
Bilirsin can boğazdan gelir,
Senin neyine şu bakır mangal,
Çıksın Çadırcılara...
Bilmem işine yarar mı artık,
Şu duvardaki pälto,
Yok işte çalışmaya dermanın!
Hele otursun şu barış yerine,

Sık dişini!
Her şey düzelecek yakında,
Her şey yoluna girecek;
Doktor kapına gelecek,
İlaçlar ayağına.
Bakma kesildiğine terkosun
Şerbet akacak çeşmelerden!
Bu sıcağa kar mı dayanır,
Dirilirsin bayrama varmadan,
Kalkarsın ayağa.
Sıtmalı kızının
Doya doya öpersin yanaklarını.
Biraz daha sabır, aslanım,
Biraz daha sabır!

SANATORYUMDA

Bir doktor konferans verdi

Kesildi tıknefeslerin soluması,
Yitirdi hızını
Ciğerleri zorlayan öksürük...
Ak gömlekli hekim kürsüde...
İlacın ve ekmeğin esirgediğini
İki çift sözle yapacak:
«Evet...» diyor, ak gömlekli hekim,
«Elinizdedir sizin yaşamak...
Kırılmasın cesaretiniz!»
Biliriz, nasıl yaşanır karşı adalarda
Su içer gibi, kendiliğinden;
Onların da elindedir yaşamak...
Söylüyor ak gömlekli hekim:
«Yorulma yok, çalışma yok!»
Ateşçi Dursun'a bakıyorum,
Gözüm kayıyor Balıkçı Niyazi'ye:
Gırgıra asılmak yok demek, boylu boylu,

Şabla'daki Reiz'de kulaklar,
Donmuş istika halatı avuçta,
Mola etmek yok demek, 220 kulacı.
Gözlerde haftalık uyku,
Torik yataklarına olta salmak yok.
Söyleniyor kürsüden:
«Temiz havada, açık havada,
Güneş altında değil!»
Beşiktaşlı sandalcıda gözlerim,
Düşüverdi kırçıl başı önüne;
Tam yedi yıl suç işlemiş demek.
Karıştı çehresi Rıza'nın,
Anasının alın teri döktüğü bostana
Korkuluk da olamaz, biliyor.
«Vaktinde yiyeceksiniz!» diyor kürsüden,
«Hem de çeşitli yiyeceksiniz;
Tatlı eksik olmasın sofranızdan!»

38 ateşte Nizami Efendinin
Açılıverdi iştahı, yutkunuyor,
Derken unutuverdi biçare
Yarım saattir tuttuğunu,
Öksürüyor boğulurcasına.
Bize yüklüyor suçu, ak gömleklim:
«Har vurup harman savurdunuz sağlığınızı,
Geç vakitlere kadar oturdunuz, içtiniz,
Kiminiz pokerde, kiminiz barda...»
Sorumuz var ak gömlekli hekimden
Beykozlu ha doğruldu, ha doğrulacak,
Tütün deposundan Ali kımıldanıyor.
Düşünüyor buhar kazanını
Kauçuk kaynakçısı Osman,
Dönsün mü, işbaşına?
Hayır, kimse bir şey soracak değil,
Geçirmişiz zamanını.

Nefes aldı ak gömlekli hekim,
Sonunu tatlıya bağlayacak;
Adamakla mal mı tükenir:
«Hepiniz kurtulacaksınız, çocuklar,
Döneceksiniz kanlı canlı evinize.
Gençleriniz asker olacak,
Doğacak nur topu çocuklarınız.
Kiminiz tarlasına dönecek,
Kiminiz tezgâhına.
Sanmayın şifası yok bu hastalığın,
Tıbbın elinden ne kurtulur.»
Biliyoruz, kurtuluş yok...
Yine de kesmiş değiliz umudu
Atomu darmadağın eden zekâdan.
İniyor ak gömlekli hekim kürsüden
Alkışlanır böyle vaad edenler,
Biz sade öksürüyoruz.

GECE NÖBETİ

Daha bu ay başında giydi
Beyaz gömleği;
Bekliyor ağır hastasını tek yataklıda.
Sabahı bulmaz bu nöbet;
Ha kesildi, ha kesilecek nefesi,
Nabız yüksek.
Belki gece yarısında biter bu sayıklama
Belki kuşluğa dayanır.
İşte gözler kaydı bir yana,
Dudaklarsa aralık.
Soymalı hastalar uyanmadan,
Teslim etmeli imama.
Peki, ama bu titreme neden?
İnsanın dirisini sever Recep
Korkar ölüsünden.

BURUNSUZUN OĞLU

Ya havasından, ya suyundan,
Cideli değil mi, doğma büyüme,
Yatsa yatsa frengiden yatar.
Ne ateş, ne başağrısı,
Akıl sır ermez bu hastalığa.
Başka sıkıntısı da yok
İğne bir yana.
Uçkur çözmedim, diyor harama,
Kendimi bildim bileli;
Kanı sulanırmış bu aylarda adamın,
Karpuz mevsimi.

DOĞUM KOĞUŞUNDAN ÇIKIŞ

Rukiye'nin saçları dağınık,
Yanakları boyasız,
Kanı çekilmiş dudaklarının.
Kıvranıyor muşamba masada,
Bu sancı, başka sancıdır,
Bu çığlık, başka çığlık.
Candan can ayrıldı işte,
Verdi dördüncü meyvasını Rukiye.
Belki bir tütün işçisi kazandı Beşiktaş,
Belki bir yosmacık daha, Beyoğlu.
Kim sevmez ki yavrusunu,
Kuşa bak, kurda bak,
Nasıl sevmesin Rukiye.
Haseki'nin sıcaktır odaları,
Dışarda kar yağar, kime ne,
Yataklarda çift yatılır, zararı yok,

Ispanak verilir sade suya,
Bu da mı tasa!
En kötüsü, haftayı geçmez misafirlik,
Bir sabah bakarsın ki çocuk kucağında
Taburcusun!
Kar yağar buram buram
Üç çocuk bakar yollara,
Anan kendinden geçmiş Rukiye'm,
Kocan... Bırak şu hayırsızı!
Haseki yolları Arnavut kaldırımı
Arabada gidenler düşünsün,
Kumkapı'ya yayan gidilir, yayan.
Üşütmeye gelmez,
Bilirsin ki kırk gün açıktır,
Lohusanın mezarı.
Emziklisin, kaynamalı tencere,

Nasıl dayanırsın, Rukiye'm,
Hazıra dağlar dayanmaz.
Hele bak şu kör kısmete,
Tutmuş da çocuktan açılmış!
Ne yapmalı bu vakitsiz geleni,
Bir kısır zengin karısına,
Evlatlık mı vermeli dersin,
Yoksa tütündeki işten mi olmalı?
Geçer yangın yerinden
Kenar mahalle yolları,
Yufka olur anaların yüreği,
Taş olur zemheride sular,
Kan donar, yürek donar,
Köpekler ulur yangın yerinde
Ya açlıktan, ya soğuktan,
Bırakma kucağındakini, Rukiye'm,
Bu kar suçunu kapatmaz!

KUŞ MİSALİ

KUŞ MİSALİ I, II
OĞLUM I, II, III, IV
UYUSUN DA BÜYÜSÜN

KUŞ MİSALİ

I

Ortada hesap yanlışlığı yok,
Yavrumuz vakitsiz doğdu:
Tam sekiz aylık.
Bilmem ne vardı acele edecek?
Sekiz aylık çocuk yaşamazmış,
Bunu da bizim gibiler söylüyor;
Belki yaşadığı evler bulunur,
Zor yaşar bunun dokuz aylıkları
Bizim buralarda.
Ne yapalım, yetmezse ömürcüğü,
Daha bir tane var geride.
Onu büyütürüz ister istemez.
O da bizim kadar düşünceli
Memnun görünmüyor gelenden.
Bilse hiç üzülmeyecek;

Söylemeye dili varmıyor ebenin
-Evlattır ne de olsa-
Misafire benziyor, yazık.
İş, erken doğmakta değil,
Gelmişken yaşamakta...
Eziyet bize yaptığı,
Hazırlayınca, çekip gidecek,
Bezini muşambasını.
Kolayına ısınmıyor odamız,
Buz kesiyor elleri, ayakları;
Sıcak şişeler mi koymalı dersin,
Pamuklara mı sarmalı?
Akşama sabaha yolcudur.
Artık annesini de istemez oldu,
Minneti kalmadı kimseye.

II

Sekiz aylık çocuk bu kadar yaşarmış,
Dört gün yaşadı.
Çok bilmiş insanlar gibi
Gitti sabaha karşı...
Haber verince bekçiye,
Soruldu ekmek karnesi.
Doğuma bakarak,
Yerinde buldular ölümü
Hemen izin çıktı gömülmesine.
Dört gündür, soğuktan,
Su yüzü görmeyen yavrumuz,
Geleneğe uygun yıkandı.

Çıkarken kucakta
Bulamadı beklenen gözyaşını.
Çocuklar düştü arkamıza,
Yüzü kirli çocuklar...
Dört yanımı saranlara,
Su dökenlere, yasin okuyanlara
Dağıttım son meteliğine kadar.
Ayın sonunda gitti en kötüsü,
Kaldı ebenin parası ay başına.
Vakitsiz doğduğu gibi,
Bildi vakitsiz ölmesini yavrucak,
Gitti kuş misali!

OĞLUM!

I

Ben de düşkündüm oyuna,
Ben de kumları avuçlar
Kazardım tırnaklarımla toprağı.
O zaman da çocuklar oynardı,
Ama benzemiyor bütün oyunlarımız.
Gezdirdim ceplerimde şıkır şıkır
Deniz kokulu taşları,
En güzellerini topladım
Midye kabuklarının.
Saldım bahar rüzgârına
Uçurtmaların en süslüsünü.
Ne kurulunca koşan tramvaylarım vardı,
Ne çekince giden develerim.
Balıklarımızı tanırdım,
Adlarını bilirdim kuşların;
Seçerdim düdüğünden
Limanımıza uğrayan vapurları.
Bilirdim yanık yüzlü kaptanlarını
Denizkızı'nın Selâmet'in;

Ben de ayırırdım onlar kadar
Poyrazı karayelden.
Gemiler tanıdım, çift direkli,
Tutmazsa rüzgârı
Açıklarımızda volta vuran gemiler.
Kızardım, limanımızı hiçe sayan
Pake'lere Nemse'lere;
Dalar da silinen dumanlarına
Düşünürdüm uzak limanları,
Uzak limanların çocuklarını.
Senin de var ufak tefek
Kendine göre bildiklerin;
Çeşitli oyuncakların yoksa da
Bir saniyede tren yapacak kadar
Kibrit kutularını,
Tecrüben var benden fazla.
Benden üstünsün kuşkusuz,
Sigaradan top,
Kutusundan tank,
Kâğıtlardan uçak yapmada!

II

Sen büyük şehirlerin çocuğusun,
Kıyıda köşede büyümedin bizim gibi.
Daha bu yaşta
Tramvaylar, köprüler gördün,
Trenlerde yolculuk ettin,
İndin büyük istasyonlara;
Görgüne sözüm yok.
Ama bakıyorum, rahat değil çocukluğun,
Arabalar yolunu kesiyor,
Tele takılıyor uçurtman.
Akarsuların, tepelerin yok.
Var mı tarlan, yer çilekleri toplayacak,
Böğürtlenlerini otlara dizecek,
Çalılıkların var mı?
Nerelerde gezdireyim,
Hangi çocuk bahçesine götüreyim seni?
İşe gittiğimiz günler,

Yolumuzu gözlüyorsun
Her gün ayrı bir komşunun penceresinden.
Kiminin çöreğini yedin,
Kiminin azarını.
Güzel havalarda arsaya bırakırız,
Bıraktığımız gibi bulmayız seni.
Şu koskoca memlekette,
Yeni vurgunlar bekleyen
Arsalardan başka oyun yeri yok sana;
Büyük şehirlere yakışır
Çocuk bahçeleri yok.
Hangi yurda bırakayım da
Küfürsüz oyunlar öğrenesin,
Hangi hemşirenin ninnisiyle
Yatasın, öğle uykusuna.
Hangi okulda yetiştireyim seni,
İstediğim gibi?

III

Hiç de meraklı değilsin çiçeğe,
Komşunun saksısını sen kuruttun,
Kopardın penceresindeki gülünü.
Bir sonuç mu çıkarayım bundan
Yeşilliğe düşman diye bizim çocuk?
Gelgelelim öyle düşkünsün ki
Göbekli marullarına Yedikule'nin;
Mevsiminde elinden düşmüyor
Elma gibi domatesler;
Tavşan kadar seviyorsun havucu.
Ben de tutkunum senin gibi
Bursa şeftalisine, Ereğli çileğine.
Sanma soyca hoşlanmıyoruz çiçekten;
Güle değil,
Gül düşkünlerine bizim hıncımız.
Biz de gördük haşhaş tarlasını,

Gelincik sanmadık.
Ilgaz'larda topladık çiğdemi,
Edirne'nin gülünü Edirne'de.
Engel olmaz bu bilgimiz
Sümbülden çok sevmemize yeşil soğanı.
Yaşamak için iştahını artıracak
Şiirler vereceğim sana,
Ne istersen bulacaksın içinde
Bu toprakla ilgili:
Portakallarını göreceksin Dörtyol'un,
Mersin silolarında bitlenen
Altın sarısı buğdayları,
Turfandadır diye el süremediğimiz
Çavuşları, kınalıyapıncakları,
Bağı sorulmadan yenilen
Memleket üzümlerini, salkım salkım.

IV

Seni saksıda gül yetiştirir gibi
Yetiştirmedik, tek başına,
Bir limonlukta büyütmedik seni.
Kırağı çalmaz diye acı patlıcanı
Salı verdik sokağa;
Düşecektin eninde sonunda
İlk günlerde çok hırlaştınız,
Sonra sokuldunuz birbirinize,
Kaynaştınız karıncalar gibi.
Büyümedin bir dadının dizleri dibinde,
Kucaklarında sütninelerin.
Ne Kaf dağındaki peri kızlarına tutuldun,
Ne kurtarmayı düşündün
Şehzadeyi, devler elinden.
Tanımadan Keloğlan'ı
Düştün macuncunun arkasına,
Dolaştın mahalleyi.
Yağmurlu bir günde tanıdın
Göl tutarken bekçinin oğlunu,

Recep'le taşladınız
Atkestanesini, cami avlusunda,
Attınız Emin'le, kedi yavrusunu,
Kireç kuyusuna.
Bunlar mahallemizin çocukları;
Henüz bilmiyorsun,
El tarlasında koza döşürürken anası
Sıtma nöbetleri geçirenleri,
Kuzularla doğup
Çoban köpekleriyle büyüyenleri,
İki gözünde heybenin
Çeltiğe giden Yeşilırmak döllerini.
Tanımıyorsun,
Benzi tütün yaprağından soluk
Çocuklarını Sakarya'nın.
Demirindensiniz aynı bıçağın,
İlerde kucaklaşacaksınız, nasıl olsa;
Hazır olsun kalbin onları sevmeye
Daha şimdiden!

UYUSUN DA BÜYÜSÜN

Tüketme nefesimi, maviş kızım,
Bildiğin Türkçe kıt gelir masallarıma.
Sözden sazdan anlamazsın,
Kuştan, yapraktan haberin yok.
Biz yaşlılar neler de bilmeyiz,
Hele sen belle dilimizi.
Biliriz de güzel güzel laf etmesini,
Çekiniriz konuşmaktan;
Yazmasını bilir, yazamayız.
Üzme beni, yum gözlerini,
Uyutacak ninnilerim yok.
Türküler mi istersin benden,
Bağrı yanık memleket türküleri,
Ne arasın bizde o ses.
Islıkla söylenir

Kaçak şarkılar mı istersin;
Bunlar size gelmez
Uykusunu kaçırır çocukların.
Sana hazır ninniler söylesem
Bahçeye kurdum, desem, salıncak,
İnanır mısın?
Ne bahçe var, ne beşik...
Bir arabacık da mı istemezdi şu asfalt?
Yorganın, Yatağın iğreti,
Doğdun doğalı, ne oyun gördün,
Ne oyuncak!
Uyu benim maviş kızım.
Dem geçecek, devran geçecek,
Keloğlan murada erecek,
Sökülecek Hasbahçenin çitleri
Ağlayan nar gülecek!

PARMAKLIĞIN ÖTESİNDEN

PARMAKLIĞIN ÖTESİNDEN I, II, III
ZİYARET GÜNÜ NOTLARI I, II, III, IV, V
AYRILIK VAR BİR YANDAN
İÇELİM!
BU DA BİR ÖZGÜRLÜK ŞİİRİ

PARMAKLIĞIN ÖTESİNDEN

I

İnsanları alabildiğine sevmeyi,
Bırakmazlar yanına.
Böyle çekersin cezasını
Üç duvar bir kapı arasında;
Onlardan ayrı
Böyle onlardan uzak.
Yasak sana, boylu boyunca sokaklar,
Bahçeler, yalı kahveleri.
Dostlara şimdi mektup değil,
Bir selam yasak!
Kapılar demir sürgülü, çifte kilitli,
Kapalı, hürriyete giden yollar;
İçerdeki içerde mahzun,
Dışardaki dışarda.
Burada her şey sade:
Ekmek ve su, düşünceler...
Emirler çeşitli:
Kapıda kilit, emir,

Uzakta düdük, emir,
Emir, dışarda dikilen nöbetçi.
Hürriyeti çoktan unuttum,
O yemyeşil masalların kızıdır
Eskiden sevilmiş.
Bir ince hastalıktır olsa olsa,
O şimdi ciğerlerimde.
Şu pencereye verdim kendimi,
Bütün üzüntülere karşılık,
Boğaz'ın suları üzerinden
Karşı sırtlara açılmış pencereye.
Üsküdar'ı bilmezdim eskiden,
Burada ısınıverdi kanım.
Vurgunum şu Kızkulesi'ne;
Ne de şirin görünüyor
Uzaktan Karacaahmet;
Hiç de söyledikleri gibi değil,
Bana düşündürmüyor ölümü.

II

Şu sefer bayrağını çekmiş vapur
Bizim Karadeniz'e gider.
Beni alıp götürmese de,
Alır, düşüncemi çocukluğuma götürür,
Çocukluğumun memleketine.
Kıyıcığında doğmuşum Kastamonu'nun
Fener fener bilirim Karadeniz'i.
Kalırını çekmişim yıldızının, poyrazının,
Ecel terleri dökmüşüm karayelinde.
Kim bilir ne haldedir,
Benim frengisiyle meşhur memlekctim,
Şimdi ne halde?

Ekmekleri mısır bazlaması mı,
Bulgurlu mancar mı hâlâ bayram yemekleri?
Çok sıkıntı çektik Seferberlik'te,
Çok mısır koçanı yedik, vesikalı;
Bu sefer de vesikasız yemişler,
Gazsız, sabunsuz kalmışlar.
Kim gider, kim sorar hallerini?
Bilirim ne vapurun büyükleri uğrar,
Ne insanların büyükleri;
Memurlar gelir ufak tefek,
Büyüyünce giderler.
Balıklardan bile hamsiler vurur,
Vursa vursa karaya.

III

Göremedik sıkıntısız yaşandığını,
Rahatın şiirini yazamadık.
Ne kadar uzak
Heveslerimle içli dışlı yaşamak,
Üzmek hastalıklı şiirlerle
Eşimi, dostumu;
Mezar taşları kadar, ölçülü
Beyitler düzmek boy boy.
İçliyimdir herkes kadar,
Düşündürür beni de şu gökyüzü,
Kuş cıvıltısı, nar çiçeği...
Geçtik bir kalem üzerinden.
Huyumdan ettiniz, Cibali Kızları,
Sekiz düdüğünden önce
Penceremin altından geçenler.

Saçları dağınık, gözleri uykulu,
Çoraba, tütüne gidenler,
Beni huyumdan ettiniz!
Yorgun gözlerinizdeki acıyı
Dert edindim kendime.
Saçlarını tezgâhına yolduranları,
Sıtma gebesi tazeleri görmeseydim,
Boşuna harcayacaktım sevgimi.
Şimdi şu parmaklığın ötesinde kaldı
Bütün çalışanlar;
Teker teker sökülmüşüz toprağımızdan,
Havamızdan, suyumuzdan olmuşuz.
Yaşamaktayız aynı çatının altında
Daha mahzun, daha hesaplı.
Rahat günlerin işçisi olacaktık,
Rahat günlerin şairi:
Bir çift sözümüz vardı
Nar çiçeği, gül dalı üstüne,
Dudaklarımızda kaldı!

ZİYARET GÜNÜ NOTLARI

I

Bugün başlıyor asıl çilesi,
Namus yüzünden on beş yıl giyen
Beşiktaşlı Ragıp'ın,
Bugün tuttu Adana'nın yolunu
İki çocuklu karısı;
Seyhan Bar'a kontratlı gidiyor.
Kaşlar alındı, saçlar boyandı.
Roplar dikildi modaya uygun,
İki çocuk bırakıldı komşuya.
Nedir ki masrafı ikisinin,
Kazan kazan ver postaya,
Altına döndü Çukurova'da başaklar.
Parmaklığa dayamış alnını Ragıp'ım
Bekliyor karısını orta koğuşta
Olandan bitenden habersiz.

II

Öğretmeni tanımadan
Öğrendi polisi, jandarmayı,
Koltuğunda babasının çamaşır paketi
Koynunda köylü sigarası, üç paket,
Bu da kendi armağanı.
Ayıplasalar da mahallede yeridir
Böyle taşınmasını cezaevine,
Parmak kadar çocuğun.
Komşuya düşer dedikodusu elbet
Kitap yüzünden yatanın:
Böylesi hiç geçer mi gazeteye,
Yıl 1944.
Babasına bakarsan oralı değil,
Varsın diyor, su yolunda kırılsın
Bizim su testisi!

III

Güngörmüş oğlan şu Fikri,
Bilir nasıl karşılanır
3 numaradan Adalet.
Ne çıkar üstte yok, başta yoksa,
Konyalının ceketi yenicedir,
Temel'in pabuçları biçimli.
Uğursuz derler Fatihlinin boyunbağına,
-Bir ayda üç hüküm yedi-
Böyle günde takılır elbet,
Açar çiçek gibi adamı.
Güler yüz, tatlı dil Fikri'den,
At elin, eyer emanet.

IV

Üç kuruş, beş kuruş
Harçlık gelir dışardan,
Eşten, dosttan, akrabadan.
Yalnız Necati içerden çıkarır
Genç karısının ekmek parasını.
Kalmadı elde avuçta,
Buraya düştü düşeli,
Bir gençliği kaldı para eder.
Şöyle her ziyaret sonu
Beş liracık sıkıştırır eline;
Her seferinde mahçup,
Her seferinde kendinden iğrenir.

V

Ters yüzüne çevirdiler kapıdan
Tütündeki Şevkiye'yi.
Sarılacak kocasının boynuna
Neler anlatacaktı, neler!
Şimdi düşünüyor kara kara:
«İhtilattan men»de ne demek?
Gitti havaya gündelik,
Bir de gelip görmemek!

AYRILIK VAR BİR YANDAN

Tam mapushane işi bu resimler,
Şu baldıra, bacağa bak!
Nevyork'tan mı gelir bunlar, Londra'dan mı?
Cilveliye benziyor şu sarışın
Sebepsiz açışından belli göğsünü,
Kes de yapıştır başucuna.
İsterse rahatlık vermesin
Kör şeytan, ot yatağında.
Şu karabiber
Cambazhanede çalışır mutlak,
Yay gibi bacakları var,
Altındaki yazı okunmasa da
Anlamı açık şu kalçaların,
Gözlerinden anlar arif olan
Malın gözü bu belli.
Ayrılık var anam babam, ayrılık,
Mahpusluk da ne kelime!

Çok namussuz adam, şu Rüstem Bey,
Uykusu kaçtığı geceler,
Çarpar insanı anlattıkları.
Ne anan, ne bacın çalışır fabrikasında,
Gene de kanına dokunur sözleri.
Kaçını baştan çıkarmış.
Sonra kaçına yol vermiş, söz olur diye.
Mahpusluktan ne çıkar, anam babam,
Ayrılık olmasaydı.
Nerde, adları değil de, gazeteye,
Sayıları geçenler,
Polislerin önünde turna dizisi
Karakoldan karakola gezenler;
Bellidir muayene neticesi:
36'dan 28'i hasta.
Nerde o, 28'lerin en güzeli,
Üç yıldır mapushane köşelerinde
Sevdasından önce frengisini çektiğin!

İÇELİM!

İşte bir aradayız!
Sağlığından haber beklediklerimiz yanımızda,
Aramızda uzun zamandır
Yüzünü görmediklerimiz!
Kimimiz mapustan dönmüşüz
Kimimiz sürgünden!
Bu akşam keyfimiz yerinde,
Günlük dertlerimizden sıyrılmışız,
Nasıl kazanıldığını unutmuşuz paranın
Elimiz o kadar açık:
Harcayalım neşemiz için!
İyisi gelsin şarabın,
Yüklü olsun mezeler!
Nöbetçisiz geçiyor akşamımız demek,
Kilitsiz, demir parmaklıksız,
İstersek burda keser konuşmamızı,

Çıkarız kol kola, kelepçesiz.
Dolaşırız canımızın çektiği sokakta.
Özlemini çekmişiz uzun zaman
Dostların ve aydınlığın.
Duymuşuz her çeşit yalnızlığı
Tek başımıza.
İki çift laf etmenin karşılıklı,
Ne demek olduğunu öğrenmişiz.
Konuşalım,
Bir suç olduğunu bilerek her sözümüzün.
Güzel günlerin yaklaştığını söyleyelim,
Dört yanımızı kollayarak.
Ne olacak, bilir miyiz birazdan?
Belki hesabı sorulacak neşemizin.
Kaldıralım son kadehleri,
Ayrılalım arkadaşlar,
Ayrılırken öpüşelim!

BU DA BİR ÖZGÜRLÜK ŞİİRİ

1944 yılındasın yanlışın yok,
Kıştı girdiğin, Temmuz ortasındasın.
Emirle de olsa açıldı ya
İşte demir kapılar ardına kadar,
Dışardasın!

Tepende ne zamandır unuttuğun güneş,
Liman bildiğin gibi yerli yerinde
Hazır Karadeniz seferine şu vapur,
Şu mavna Haliç'ten geliyor.
Poyrazdır bir uçtan bir uca esen
Çekebilirsin ciğerlerine!

Bu ses fren gıçırtısıdır,
Durdu Beşiktaş tramvayı durakta.
Gidemezsin elinde değil
Emrindesin insanı hiçe sayanların
Bir liseli talebeyle vurulu bileklerin
Kırk malıkumun sürüklediği zincire.
Tek suçunuz hür insanlar gibi konuşmak,
Kitaplar suç ortağınız!

1944 yılındasın yanlışın yok,
Doğrudur dağıldığı esir pazarlarının,
Tek forsa kalmadı kalyonlara çakılı,
Roma sirklerinde atılmıyor köleler
Aç aslanların ağzına,
Çoktan yerle bir ettiler Bastil'i
Kenar mahalleliler.
Özgürlük şarkısıdır söylenen Volga boylarında.
Ne tanrı'tesin, ne Magosa zindanında
Yalnız namı kalmıştır kaleme alanın
«Vatan Kasidesi»ni.
Seviyoruz her zamandan fazla Fikret'i
Yeni anlaşıldı manâsı «Millet Şarkısı»nın,
Aynı «Sis»tir memleketin üzerindeki,

Bugün de vaktinde çıktı gazeteler
Geçti ilk sayfalara Beşiktaş cinayeti;
Ismarlama yazıları üstâd kalemlerin
Taksim'deki ziyafetten resimler...
Çeyrek saat uzaktasın çok değil,
O meşhur Babı âli'den.
Tek satır yok sayfalarda
Bu zincirleme tutsaklık üstüne.
Çekildi dış kapıdan demir sürgüler,
Tuttu süngülüler yolları
Topyekûn himayesindeyiz zincirlerin.(*)

(*) Almanlar'la siyasi münasebetlerin kesildiği günlerde, cezaevini boşaltmak için vakitli vakitsiz koğuşlarımızdan çıkarılıyor, cezaevinin daracık bahçesinde itile kakıla sıraya sokuluyorduk. Çift sıra dizilen mahkumların arasına uzun bir zincir uzatılıyor; birinci sıradakiler sağ, ikinci sıradakiler sol bileklerinden bu zincire bağlı kelepçelere vuruluyordu. Bu suretle birbirine bağlanmış kırk-altmış kişilik kafileler, süngülülerin denetimi altında sokaklardan geçirilerek teşhir ediliyordu. Disipline riayet etmeyenleri, cezaevi müdürünün vurmaya selâhiyeti olduğu, günlük emir olarak okunmuştu. İşin en garip tarafı, bu zincirleme kafilelerin komutanları, tutuklu bulunan Turancı subaylardandı.

toplu şiirleri dizisi 3

RIFAT ILGAZ

yaşadıkça

...
Göremedik sıkıntısız yaşandığını,
Rahatın şiirini yazamadık.
Bizimde bir çift sözümüz vardı
Nar çiçeği, gül dalı üstüne,
Dudaklarımızda kaldı,

"Çağının gerçekleri, sorunları içinde tarihsel görevinin bilincine varması gereken bir şairin eylemi söz konusudur bugün.

Şairin, tek başına duyduğunu düşündüğünü, gerçekleri saptayıp yansıtması, önemini yitirmiştir. Topluma yeni biçimler vermekte olan işçi sınıfının değiştirici bir bireyi olarak yaşama yeni bir anlam katması, geleceğe güvenini açığa vurması, iyiinser bir duyarlık içinde çağının yeni gerçeklerini belirtmesi görevi başlamıştır şairin.

Bu görevin dışında kalmış olan şair, sanatının çekiciliğini, coşturuculuğunu, atılımlara götürücü, hız verici niteliğini yitirmiş demektir. Sanatla halk arasındaki uyumu yeniden kurma görevi sömürü düzeni hızını artırdığı sürece kaçınılmaz bir eylem olmalıdır.

Her yeni çağ aşağıdan yukarıya doğru itilerle oluşup gelişirken, toplumla içli dışlı olması gereken şair de gerçekçiliğin yeni biçimlerini yaratmaya itilmektedir. Şair toplumu değiştirme, oluşturma çabası içinde kendisini de değiştirip oluşturacaktır. Bu gerçeği Brecht'le birlikte yineleyebiliriz:

'Her yeni çağ gerçekçiliğin yeni bir biçimini ortaya koymak zorundadır.'

Rıfat Ilgaz
Militan, Haziran 1976

ISBN 975-348-034-2

9 789753 480345